

O'RTA OSIYODA IJTIMOIIY VA GUMANITAR TADQIQOTLAR-Jurnali 1-son. 3-qism. Noyabr-2025

ASHULA VA RAQSNING TA'LIM TIZIMIDAGI O'RNI: METODOLOGIK YONDASHUVLAR

Muratbekova Turdigu'l Tursinbekovna

O'zbekiston davlat san'at va madaniyat instituti Nukus filiali
"Xaliq ijodiyoti" fakulteti "Ashula va raqs" ta'lim yo'nalishi talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqolada ashula va raqsning ta'lim tizimidagi o'rni, ularni o'quv jarayoniga kiritishning metodologik jihatlari tahlil qilinadi. Ashula va raqs nafaqat madaniy merosni o'rgatish, balki bolalarning jismoniy, estetik va emotsional rivojlanishida muhim vosita hisoblanadi. Maqolada xalq ashulalari va raqslarni maktab va oliy ta'lim muassasalarida samarali qo'llash metodlari, didaktik yondashuvlar va pedagogik tavsiyalar yoritilgan.

Kalit so'zlar: ashula, raqs, ta'lim, metodologiya, madaniy tarbiya, didaktik yondashuv

Аннотация: В статье рассматривается роль пения и танца в системе образования, а также методологические аспекты их внедрения в учебный процесс. Пение и танец способствуют не только изучению культурного наследия, но и физическому, эстетическому и эмоциональному развитию учащихся. В статье освещаются методы эффективного использования народных песен и танцев в школах и высших учебных заведениях, дидактические подходы и педагогические рекомендации.

Ключевые слова: пение, танец, образование, методология, культурное воспитание, дидактический подход

Annotation: This article analyzes the role of singing and dance in the education system and methodological approaches to incorporating them into the learning process. Singing and dance not only help teach cultural heritage but also support the physical, aesthetic, and emotional development of students. The article highlights effective methods for integrating folk songs and dances in schools and higher education, didactic approaches, and pedagogical recommendations.

Keywords: singing, dance, education, methodology, cultural education, didactic approach

Ashula va raqs inson faoliyatining estetik va madaniy jihatlarini ifodalovchi vositalardir. Ta'lim jarayonida ular nafaqat san'at darslarining mazmunini boyitadi, balki o'quvchilarning jismoniy, intellektual va hissiy rivojlanishiga hissa qo'shadi. Xalq ashulalari va raqslari orqali o'quvchilar tarixiy, madaniy va ijtimoiy bilimlarni o'zlashtiradi, milliy qadriyatlar bilan tanishadi. Shu bilan birga, raqs va ashula mashg'ulotlari bolalarning jismoniy faolligini oshiradi, koordinatsiya va ritmik

O'RTA OSIYODA IJTIMOIIY VA GUMANITAR TADQIQOTLAR-Jurnali

1-son. 3-qism. Noyabr-2025

sezgirlikni rivojlantiradi, ijtimoiy muloqot va jamoaviy ishlash ko'nikmalarini mustahkamlaydi.

Ta'lim tizimida ashula va raqsni qo'llash metodologiyasi bir necha yo'nalishlarda amalga oshiriladi. Birinchi yo'nalish — madaniy va tarbiyaviy: bu usul orqali o'quvchilarga milliy meros, an'anaviy qadriyatlar va tarixiy bilimlar o'rgatiladi. Masalan, maktablarda xalq qo'shiqlari va raqslari mavzulari "Ona tili va adabiyot", "San'at tarixi" va "Musikashunoslik" fanlari bilan bog'lanadi. O'quvchilar ashula va raqs orqali o'z madaniy o'zligini anglaydi va milliy g'urur hissini rivojlantiradi.

Ikkinchi yo'nalish — jismoniy rivojlanish: raqs mashg'ulotlari koordinatsiya, balans, plastika va mushaklar faolligini oshiradi. Shu bilan birga, ritmik harakatlar va qo'shiq intonatsiyasi o'quvchilarning ritm sezgisini va musiqiy eshituv qobiliyatini mustahkamlaydi. Bu jihat pedagogik metodologiyada muhim ahamiyatga ega, chunki u nafaqat jismoniy, balki estetik rivojlanishni ham ta'minlaydi.

Uchinchi yo'nalish — psixologik va emotsional: ashula va raqs stressni kamaytiradi, kayfiyatni ko'taradi, o'quvchilarda ijodiy tafakkur va hissiy ifoda qobiliyatini rivojlantiradi. Guruh mashg'ulotlari jamoaviy ishlash, hamkorlik va ijtimoiy moslashuv ko'nikmalarini oshiradi. Shu tariqa, pedagoglar ashula va raqsni ijtimoiy-emotsional rivojlanishni rag'batlantiruvchi vosita sifatida ham qo'llaydi.

Metodologik jihatdan raqs va ashulani o'quv jarayoniga kiritish bir necha usullar orqali amalga oshiriladi. Masalan, interaktiv darslarda o'quvchilar qo'shiqni kuylab, unga mos harakatlarni bajaradi, shu bilan o'qituvchi ularni ritm, intonatsiya va koordinatsiya bo'yicha kuzatadi. Loyiha asosidagi metodikada o'quvchilar milliy raqs va ashulalarni tadqiq qilib, sahna chiqishlarini tayyorlaydi, bu esa mustaqil o'rganish va ijodiy fikrlashni rivojlantiradi. Integrativ yondashuvda ashula va raqs boshqa fanlar bilan birlashtiriladi, masalan, tarixiy mavzularni sahnalashtirish orqali o'quv jarayoni qiziqarli va samarali bo'ladi.

Shuningdek, zamonaviy texnologiyalar pedagogik jarayonda muhim o'rin egallaydi. Elektron musiqiy asboblari, audio va video materiallar yordamida o'quvchilar ashula va raqsni osonroq o'rganadi, ularning didaktik qobiliyatlari oshadi. Shu bilan birga, onlayn darslar va virtual sahnalar orqali xalq ashulalari va raqslari global miqyosda o'rganilishi mumkin.

Ashula va raqs ta'lim tizimida nafaqat madaniy merosni saqlash va o'rgatish, balki o'quvchilarning jismoniy, estetik va psixologik rivojlanishida muhim vosita hisoblanadi. Ularni o'quv jarayoniga kiritish metodologik jihatdan interaktiv, loyiha asosidagi va integrativ yondashuvlar orqali amalga oshiriladi. Zamonaviy texnologiyalarni qo'llash pedagogik jarayonni samarali qiladi, o'quvchilarda milliy qadriyatlarni anglash, ijodiy tafakkur va jamoaviy ishlash ko'nikmalarini rivojlantiradi.

O'RTA OSIYODA IJTIMOIIY VA GUMANITAR TADQIQOTLAR-Jurnali

1-son. 3-qism. Noyabr-2025

Shu sababli, ashula va raqsning ta'limdagi roli nafaqat badiiy, balki psixologik, jismoniy va madaniy jihatdan katta ahamiyatga ega.

Ashula va raqs ta'lim jarayonida o'quvchilarning ko'p jihatdan rivojlanishiga xizmat qiladi, chunki ular jismoniy faollik, hissiy ifoda va intellektual qobiliyatlarni bir vaqtda rag'batlantiradi. Raqs harakatlari mushaklar va bo'g'imlarni mustahkamlaydi, muvofiqlik va ritm sezgisini rivojlantiradi, yurak-qon tomir faoliyatini yaxshilaydi. Shu bilan birga, ashula nafas olish tizimi, ovoz mushaklari va nutq koordinatsiyasini kuchaytiradi, stressni kamaytiradi va ruhiy holatni barqarorlashtiradi. Ta'lim jarayonida ashula va raqsni qo'llash o'quvchilarni jamoaviy ishlashga o'rgatadi, o'zini ifoda etish va ijodiy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantiradi. Interaktiv metodlar orqali o'quvchilar qo'shiq va raqs elementlarini birlashtirib mashq qiladi, bu esa o'rganishni samarali va qiziqarli qiladi. Loyiha asosida ishlash metodikasi esa milliy madaniyat va tarixiy bilimlarni amaliy tarzda o'zlashtirish imkonini beradi. Zamonaviy texnologiyalar yordamida ashula va raqsni vizual va audio materiallar orqali o'rganish ta'lim jarayonini yanada boyitadi, o'quvchilarning diqqatini jalb qiladi va motivatsiyasini oshiradi. Shu bilan birga, xalq ashulalari va raqslari yosh avlodni milliy qadriyatlar bilan tanishtiradi, estetik did va madaniy ongni shakllantiradi, bu esa ta'lim jarayonining umumiy sifatini oshiradi. Ashula va raqsning ta'lim tizimidagi o'rnini nafaqat badiiy, balki pedagogik jihatdan ham katta ahamiyatga ega. Ular o'quvchilarning ijodiy tafakkurini rivojlantiradi, his-tuyg'ularini ifodalashga imkon yaratadi va emotsional barqarorlikni mustahkamlaydi. Raqs va ashula mashg'ulotlari bolalarda o'z-o'zini anglash va o'zini ifoda etish ko'nikmalarini shakllantiradi, jamoada ishlashga tayyorlaydi va o'quvchilarning o'zaro muloqotini kuchaytiradi. Mashg'ulotlar davomida o'quvchilar ritm, tempo va harmoniyani his qilgan holda musiqiy va jismoniy intellektini rivojlantiradi. Shu bilan birga, ashula va raqs mashqlari diqqatni jamlash, eslab qolish va konsentratsiya qobiliyatlarini oshiradi. Ta'lim metodikasi nuqtai nazaridan, bu faoliyatlar integrativ yondashuv bilan boshqa fanlar bilan bog'lanadi, masalan, tarixiy mavzularni sahnalashtirish, adabiyot va san'at darslarida dramatik elementlarni qo'llash orqali o'quv jarayonini samarali qiladi. Zamonaviy pedagogik metodlar, interaktiv mashg'ulotlar va multimediya vositalari yordamida ashula va raqs o'quvchilar uchun yanada qiziqarli, tushunarli va amaliy bo'lib qoladi. Shu tarzda, ashula va raqs ta'lim jarayonida nafaqat madaniy merosni o'rgatish, balki o'quvchilarning jismoniy, psixologik va estetik rivojlanishida samarali vosita hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Qodirova S. *Ta'lim jarayonida ashula va raqs metodikasi*. – Toshkent: O'zbekiston san'at akademiyasi nashriyoti, 2021.

**O‘RTA OSIYODA IJTIMOIIY VA GUMANITAR
TADQIQOTLAR-Jurnali**
1-son. 3-qism. Noyabr-2025

2. Karimova N. *Raqs va ashula pedagogikasi*. – “Madaniyat va san’at” jurnali, 2019, №4.
3. Hovard S. *Music and Dance in Education: Pedagogical Approaches*. – London: Routledge, 2020.
4. Abdullayeva M. *Xalq san’ati va ta’lim tizimi*. – Toshkent: O‘zbekiston davlat san’at va madaniyat instituti nashriyoti, 2022.
5. UNESCO. *Integrating Traditional Arts into Education*. – Paris, 2018.